

30 LET INFORMACÍ, INSPIRACE A INTERAKCE - TVORBA SOFTWARE A PROGRAMOVÁNÍ OSTRAVA

Vlastimil Čevela

664 42 Modřice, Benešova 279, tel. 547 216 183,
<http://www.volweb.cz/cevelavl/>, e-mail: cevelavl@vol.cz

Motto:

„V dějinách předků čítati si neváhej, neb v nich snadno najdeš, co jiní s velkou pílí a úsilím vynalézti musili. Ty pak poučen, lépe své konání začítí můžeš.“ - byzantský císař Basilius

Úvod

Je obtížné posoudit míru zaostávání bývalého socialistického Československa a RVHP v technologii hardware za vyspělými zeměmi. Pokud ale jde o software, tak je možné konkrétně doložit, že v roce 1974, kdy se v Ostravě začal připravovat havířovský seminář „*Metody programování počítačů III. generace 1975*“ a v USA pan Jackson psal svoji první knihu o SP, jsme v brněnském Ingstavu běžně strukturovaně programovali a na kurzech Cobol ÚVT Tesla rozdávali metodické příklady (dnes bychom řekli „vzory“) typových algoritmů SP konverzí a slučování.

Rok předtím jsme totiž náhodně dostali do ruky americký časopis „*Datamation*“, ve kterém byla **INFORMACE**, že nějaký pan Dijkstra už před časem poukázal na škodlivost nekontrolovaných skoků v programech, a že pokud programové příkazy i programátory v týmu uspořádáme do rozumné struktury, tak to může znamenat „*revolution in programming*“.

Byla to velice zajímavá **INSPIRACE**, protože náš počítač Tesla 200 jel na 3 směny, a jeden překlad většího programu Cobol trval i hodinu. Tak jsme začali experimentovat a velice rychle se skutečně radikálně zvýšila srozumitelnost programů a výrazně snížila spotřeba strojového času na ladění.

Když jsem byl poprvé pozván na havířovský seminář (1976 - 2. ročník), měl jsem tu čest uvedené praktické zkušenosti nabídnout ve svém referátu jako informaci a inspiraci několika stovkám posluchačů. Již tehdy - stejně jako dodnes - bylo dobrým zvykem, že se po každém příspěvku uplatňoval prvek **INTERAKCE** - otázky a názory z pléna k přednesenému tématu. Taková neformální a otevřená diskuse je nejen důležitou zpětnou vazbou pro autory, ale často přináší i další zdroje informací a inspirace.

31 v průběhu 30 let

Mnoho věcí se od té doby zásadně změnilo, ale díky moudrosti pořadatelů tři výše zmíněné „pilíře“ havířovsko-ostravského setkávání tvůrců softwaru naštěstí stále stojí. Dnešní celostátní konference už ani zdaleka není jediným místem, kde lze získat *informace* - ale na druhé straně jejich obecná přemíra, prezentovaná navíc často především z komerčních důvodů - činí velice obtížným se v nich užitečně orientovat. Obrovské množství informačního balastu vůbec nepřeje *inspiraci* a možnosti pro *interaktivní* komunikaci, umožňující mj. různé úhly pohledu, se naopak zmenšily na minimum.

Užitečnost oněch **3I** proto nadále trvá, což v průběhu historie TSW a PG Ostrava přímo i nepřímo již vícekrát potvrdila řada lidí. Mnohá ze jmen aktivních účastníků se stala všeobecně známými a seminář inspiroval i celostátně významné činy - např. prapůvod jednoho z největších počítačových časopisů. A nebylo to jen v dobách historických - nedávno jsem se několikrát setkal s názorem, že právě *neformální interaktivní diskuse* nad prezentovaným referátem je pro TSW přímo charakteristická a *jinde se vyskytuje jen vzácně!* Takže by měla být i nadále pečlivě pěstována - a také propagována - třeba ve směru k aktivním studentům, doktorandům a ostatním, kteří se nebojí nést svoji kůži na trh, nebo si to potřebují vyzkoušet.

Mohu-li uvést z vlastních zkušeností, tak např. více než půlhodinová vzrušená diskuse po referátu o Cobolu na PC v roce 1990 měla za následek, že vznikla soukromá firma, která se pak dalších 13 let na tuto oblast úspěšně specializovala. V roce 2003 mi pak podobně příspěvek Šárky Ocelkové ukázal cestu k využití XML ve složitě strukturovaných textech a tím k významnému zjednodušení dat i programů webové Databáze sborníků TSW a PG.

Databáze sborníků TSW a PG

Není dobře možné zde vzpomenout vše, co bylo za těch 30 let důležité a zajímavé. Bylo toho hodně - přibližně 600 autorů z 200 organizací předneslo na 800 referátů - ve sbornících celkem kolem 7500 stránek. Je to nejen autentický přehled vývoje SW profese v Česku a na Slovensku, ale především *ENCYKLOPEDIÉ podstatných témat oboru*. Jsou to stále užitečné informace a významný zdroj inspirace. Ať již dobře vysvětlené základní pojmy, příklady metodických postupů, algoritmy v různých programovacích jazycích, či v neposlední řadě i hodně názorů, týkajících se výuky, kvalifikace a lidského činitele vůbec.

Kolektivně shromážděné znalosti, zkušenosti a názory, které zde byly mnoha moudrými lidmi prezentovány je třeba zachovat a zpřístupnit, jako trvalý studijní materiál. Zkušenosti s obsahy sborníků na amatérsky spravovaném webu umožnily připravit a dát do ověřovacího provozu profesionálně připravené sídlo <http://honor.fi.muni.cz/tsw/> - *DB obsahů a textů sborníků TSW a PG Ostrava na webovém serveru Fakulty informatiky Masarykovy univerzity v Brně*.

Podrobnosti o přípravě a programovém řešení, včetně "Uznání" zásluh za realizaci jsou na zmíněných webových stránkách a v samostatných referátech TSW/2004. Ve starších ročnících se bohužel vyskytla tak špatná kvalita tisku, že některé stránky jsou málo čitelné, ale podstatná část textů sborníků je prakticky použitelná.

Kromě vytvoření PG vybavení XWEB a pořízení přes 6 tisíc stran skenováním (ročníky 1975 až 1998, novější jsou už k dispozici jako DOC), což bylo především hodně pracné, byl třetí klíčovou záležitostí přístup k uloženým informacím. Po důkladné analýze možností, byl navržen a sestaven autorský rejstřík (s tématy referátů), firemní rejstřík (se jmény autorů) a především rejstřík tematický - abecední i systematický, obsahující více než 100 tematických hesel a komentáře k referátům.

Sestavení tematického rejstříku bylo jednou z nejnáročnějších - ale také nejzajímavějších činností. Bylo potřeba prolistovat (a ne jednou) všech 7 tisíc stran a zběžně analyzovat obsah mnoha set referátů, ale především se pokusit o alespoň nějak přijatelné sjednocení terminologie a pohledů. Pro třicetileté období v historii jednoho z nejdynamičtější se rozvíjejících oborů, to vůbec nebylo snadné. Výsledek je nutně poznamenán individuálním

přístupem a zkušenostmi, takže existují i jiné možnosti tématického členění a klasifikace. Základní cíl - sestavit nejen obsahově, ale i rozsahově vyváženou množinu hesel se snad podařilo alespoň přijatelně splnit - *připomínky a názory jsou samozřejmě vítány!* Existence komentářových textových doplňků ke spojení téma-referát navíc umožňuje využívat i běžnou funkci internetového prohlížeče pro vyhledávání textu na stránce.

Závěr

Účelem tohoto příspěvku nebylo souhrnné hodnocení, ale spíš pokus o zdůvodnění, proč si myslím, že je i v případě TSW důležité „*využívat odkazy předků*“ - jak praví úvodní motto. Člověk se často setkává s názorem, zvláště u mladých lidí - ale bohužel někdy i u publicistů, že počítače k nám přišly až po roce 1989. A kdo jiný, než my pamětníci bychom měli přispět ke zlepšení vědomostí o tom, co skutečně bylo - už kvůli těm tisícům programátorů, kteří přes trvalé střetávání s nekvalitní technikou i společenským systémem, neztratili tu správnou inženýrskou snahu o prosazování pokroku.

Historie věcného obsahu konference TSW a PG, zachycená v databázi na webu a na CD také dokumentuje, jak se i v těch z dnešního pohledu často přímo otřesných podmínkách, dlouhá léta ve většině národních podniků, VHJ a dalších institucí, úspěšně dávkově zpracovávaly tehdejší „hromadná data“, ukazuje počátky databank a interakce, ale i nastupující kolaps HW a systémové SW základny koncem 80-tých let minulého století. Poučná jsou též témata z dalších let o komercionalizaci a zásadní transformaci bývalého stále dost individuálního řemesla, ve směru k celosvětové okenní a internetické průmyslové unifikaci.

Přiznám se, že mám též jistý pocit nutnosti projevit nějakým způsobem poděkování za existenci těchto seminářů a konferencí s jejich **31**. Za všechna ta léta se zde nejen dozvídám mnoho konkrétních, inspirativních a užitečných informací, ale setkávám se též s řadou zajímavých lidí - a myslím, že to je důležité i v dnešní byznis-době. Dobře shrnuté a srozumitelně podané znalosti mají totiž také cenu - a někdy i dost značnou, tak si jich považujme!